

STRESZCZENIE

Rozprawy doktorskiej pt. Rodzina wspierająca w przestrzeni życiowej rodziny dysfunkcyjnej.
Założenia a rzeczywistość

W niniejszej pracy podjęto temat rodzin wspierających w przestrzeni życiowej rodziny dysfunkcyjnej. Jest to istotny temat zarówno z punktu widzenia teorii wsparcia rodzin w kryzysie, jak i praktyki podejmowanych działań pomocowych. To pierwsze opracowanie badawcze w Polsce, w którym opisano funkcjonowanie rodzin wspierających.

Przedmiotem badania było określenie specyfiki i rzeczywistego znaczenia działań podejmowanych przez rodziny wspierające, w procesie wsparcia rodzin dysfunkcyjnych, w kontekście przyjętych teoretycznych założeń opisanych w ustawie o wspieraniu rodziny oraz systemu pieczy zastępczej. W toku dociekań badawczych zmierzano do opisanego problemu, który na użytek tej dysertacji sformułowano w sposób następujący: Jakie jest rzeczywiste znaczenie funkcjonowania rodziny wspierającej w przestrzeni życiowej rodziny dysfunkcyjnej?

Sformułowano trzy cele badawcze, które zostały zogniskowane wokół rodziny wspierającej jako formy wsparcia w środowisku lokalnym. W trakcie zbierania dokumentacji wykorzystano jakościową strategię, która pozwala na gromadzenie i analizę retrospektywnych doświadczeń osób biorących udział w badaniu. Z uwagi na brak opracowań naukowych uznano, że doświadczenia rodzin wspierających będą najbardziej wiarygodnym materiałem badawczym, który następnie poddano analizie.

W badaniu, przeprowadzonym metodą wywiadu skoncentrowanego na problemie, wzięto udział dziewięć rodzin wspierających. Uzyskany materiał (nagranie wywiadów) poddano transkrypcji, a następnie zoperacjonalizowano na podstawie czterech kategorii badawczych.

Niniejsza rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. W rozdziale pierwszym – teoretycznym – przedstawiono rodziny wieloprotblemowe i dysfunkcyjne z perspektywy systemowej. Zaprezentowano zmieniające się tendencje dotyczące zarówno opieki nad dzieckiem porzuconym, jak i aktów prawnych odnoszących się do ochrony rodziny. W tym kontekście scharakteryzowano działania na rzecz rodziny oraz wsparcie społeczne. Ostatnim zagadnieniem przedstawionym w tym rozdziale była próba określenia funkcjonowania rodzin wspierających.

W rozdziale drugim opisano założenia metodologiczne podejmowanych działań badawczych. Przedstawiono motywację wyboru tematu dysertacji, scharakteryzowano strategię badań jakościowych. Określono przedmiot badań, cele pracy oraz problem badawczy. Zoperacjonalizowano kategorie badawcze, zaprezentowano metody oraz techniki. W tej części pracy scharakteryzowano również badaną grupę.

Rozdział trzeci ma charakter empiryczny – przedstawiono tu analizę zgromadzonego materiału, przeprowadzoną na bazie kategorii badawczych i dostępnej literatury przedmiotu. Efektem przeprowadzonych badań są przedstawione poniżej wnioski:

Proces stawiania się rodzina wspierającą jest znacznie uproszczony – od potencjalnych kandydatów nie wymaga się niczego więcej ponad wymogi ustawowe, które są dość powierzchowne, biorąc pod uwagę rolę i zadania przypisywane rodzinom wspierającym.

Działania pomocowe na rzecz rodziny wspieranej nie są w żaden sposób sformalizowane. Przyjmują charakter spontanicznych działań dostosowanych do sytuacji rodzinnej czy aktualnych potrzeb zgłaszanych przez rodzinę z dysfunkcjami. W związku z tym nie ma określonego planu pracy czy celów, nie istnieje kanon metod pomocowych, które mogłyby być wykorzystane przez rodziny wspierające.

Uczestnictwo pracownika socjalnego w procesie powoływania rodzin wspierających oraz w późniejszej działalności, ogranicza się najczęściej do przeprowadzania wywiadu socjalnego. Natomiast asystent rodziny ze względu na specyfikę zawodu jest obecny na każdym etapie funkcjonowania rodziny wspierającej. Jest także jedną z pierwszych osób, do których zwracają się rodziny z różnymi problemami.

Ogólna ocena wsparcia rodziny dysfunkcyjnej w opinii uczestników badania jest pozytywna. Pomimo napotkanych trudności czy problemów, których nie udało się pokonać, osoby zaangażowane w tę formę wsparcia oceniają ją jako pozytywne oddziaływania, dalekie od arbitralnego przymusu czy

instytucjonalnej formalizacji. Być może kluczem do sukcesu takiej formy pomocy jest brak wymogów formalnych, a rola rodziny wspierającej opiera się jedynie na towarzyszeniu, a nie wyręczaniu czy dawaniu rad. Rodziny wspierające są elementem wyzwalamym zasoby ludzkie, które powinny doprowadzić do poprawy funkcjonowania rodziny dysfunkcyjnej, szczególnie w odniesieniu do wsparcia i w trosce o małoletnie dzieci.

Przeprowadzone badania utwierdzają w przekonaniu o konieczności prowadzenia dalszych penetracji badawczych zorientowanych na poznanie uwarunkowań funkcjonowania rodzin wspierających m.in. w sferze rozwijających się w polu wsparcia społecznego usług społecznych. Interesującym byłoby także poszerzenie prowadzonych badań (w tej dysertacji) o poznanie punktu widzenia o znaczeniu rodzin wspierających z perspektywy rodzin wspieranych, pracowników socjalnych oraz mieszkańców środowisk lokalnych z których rodziny wspierające się wywodzą.